

DUHA ELSAYED, HEIDI SALMI JA HARRI UUSITALO

A-infinitiivin translatiivi Mikael Agricolan teksteissä

1 Johdanto

Suomen kielen koko infinitiivi- ja partisiippimuotojen valikoima oli käytössä jo vanhimmissa suomeksi kirjoitetuissa teksteissä. Niiden käyttö ei kuitenkaan ollut kaikilta osin samanlaista kuin nykykielessä. Kääntäjät hakivat vastineita käännösten lähdekielten verbi-rakenteille Suomessa puhutun kielen tarjoamista mahdollisuuksista. Tätä taustaa vasten on mielenkiintoista, että A-infinitiivin translatiivi (esim. *tehdäkse-*), joka on käsillä olevan artikkelin aiheena, on kaikissa murteissa harvinainen verbimuoto. Kirjoitettu yleiskieli on sille luontaisempi esiintymisympäristö. (Ikola–Palomäki–Koitto 1989, 313.)

Tarkoitusta ilmaiseva, hallitsevaan lauseeseen nähden adverbiaalinen asemassa oleva finaalityyppi, jonka A-infinitiivin translatiivi nykykielessä useimmiten muodostaa (P. Leino 2005, 194), on harvinainen varhaisissa raamatunkäännöksissä ja lakiteksteissä. Mikael Agricolan Uuden testamentin suomennoksessa tavataan vain kahdeksan esiintymää 35 000 saneen evankeliumeista ja Paavalin kirjeistä koostetussa otoksessa. Sitä mukaa kun kirjasuomi vakiintui, finaalityypin esiintymisfrekvenssi kuitenkin kasvoi nopeasti. Elias Lönnrot käyttää rakennetta suhteellisen paljon lakiteksteissään, jotka julkaistiin vuonna 1857, ja raamatunsuomennosten osalta sen käyttö yleistyi aina vuoden 1938 suomennokseen asti. Myös tekstilajin on havaittu vaikuttavan finaalityypin esiintymisfrekvenssiin siten, että oppineille suunnatuissa teksteissä rakennetta käytettiin vielä 1700-luvulla herkemmin kuin kansanvalistukseen tarkoitetuissa kirjoituksissa. (Elsayed–Nummila–Salmi–Uusitalo 2018, 32–40.)

Possessiivisuffiksillinen A-infinitiivin translatiivi on itämerensuomalaisten kielten piirissä muotona suomalaiskeskeinen. Sitä ei esiinny esimerkiksi suurimmassa osassa viron murteita. (Saukkonen 1965, 16–17; Remes 2009, 146.) Näyttää siltä, että vaikka A-infinitiivin translatiiviin perustuva, tarkoitusta ilmaiseva finaalityyppi oli jo Agricolla olemassa, rakenne suomessakin vakiintui ja löysi täyden muotonsa vasta kirjakielen kehityksen myötä. Se konventionaalistui jopa siinä määrin, että tuli nimetyksi yhdeksi

tarkoin muotokriteerein määritellyistä lauseenvastikkeista (esim. Ikola 1974; Wiik 1981). A-infinitiivin translatiivi näyttää - osin tietoisien ohjailun tuloksena - tulleen osaksi melko tarkoin säädeltyä muodon ja merkityksen yhdistelmää.

A-infinitiivin translatiivia on aiemmin tutkittu jonkin verran. Osmo Ikolan, Ulla Palomäen ja Anna-Kaisa Koiton (1989, 313–324) mukaan muoto on harvinaisempi murteissa kuin yleiskielessä. Leena Nieminen (1985, 27–133, 139) puolestaan on tarkastellut finaalirakennetta Matteuksen evankeliumin eri-ikäisissä suomennoksissa ja kuvaillut sen käyttöä hajanaiseksi. Pirkko Forsman Svensson (1992, 85–91) on tutkinut muotoa 1600-luvun lauseenvastikkeita käsittelevässä tutkimuksessaan. Hänen mukaansa muodon käyttöfrekvenssi sinänsä vastaa nyky-yleiskieltä, mutta finaalin käyttö on kuitenkin harvinaisempaa kuin nykyään. Sari Eskola (2002, 157–170) on tutkinut finaalirakenteen esiintymistä käännöskielessä. Hän esittää, että muoto on yleisempi käännöskielessä kuin supisuomessa. Eskolan aineistona on suomenkielisiä tekstejä, joilla on englannin- ja venäjänkielisiä lähdetekstejä, ja suomen finaalirakenne vastaa useimmiten englannin *to-* tai venäjän *čtoby-*infiniittirakennetta.

Eri aikakausia ja tekstilajeja vertailevan esityksen ovat finaalirakenteesta laatineet Duha Elsayed, Kirsi-Maria Nummila, Heidi Salmi ja Harri Uusitalo (2018). Heidän mukaansa finaalirakenne vaikuttaa erityisesti kirjakieliseltä rakenteelta, joskin sen alkuperä voi olla murteissa (mts. 44–46). Pentti Leino (2005) on tarkastellut A-infinitiivin translatiivin esiintymistä Agricolan ajoista nykykieleen. Hänen mukaansa rakenteen merkitys on ”haalistunut” siten, että tarkoituksellisen toiminnan lisäksi se nykykielessä ilmaisee hallitsevan lauseen finiittiverbin tarkoittamaa toimintaa myöhempää toimintaa tai tapahtumaa, mikä mahdollisesti johtuu ruotsin kielen vaikutuksesta.

Tämän tutkimuksen aineistona on Agricolan koko tuotanto, josta on Agricolan teosten morfosyntaktista tietokantaa hyödyntämällä haettu kaikki A-infinitiivin translatiivit. Niitä on yhteensä 204. Artikkelin lähtökohtana on se huomio, että Agricolan teosten A-infinitiivin translatiivin yhteys tarkoitusta ilmaisevaan finaalirakenteeseen on olemassa mutta vain osittainen. Tavoitteena on selvittää, millaisia konstruktioita tarkasteltava verbimuoto finaalisten konstruktioiden lisäksi muodostaa ja miten johdonmukaista sen käyttö on esimerkiksi suhteessa muihin infiniittisiin verbimuotoihin. Havaintoja tarkastellaan myös suhteessa käännosten lähdekielisiin vastineisiin.

2 A-infinitiivin translatiivi nykysuomessa

Nykysuomessa A-infinitiivin translatiivin tyypillisin tehtävä on tarkoituksen ilmaiseminen finaalirakenteessa (*hän säästää ostaakseen asunnon*). Siihen liittyy aina tekijään viittaava possessiivisuffiksi. Rakenteen finaalisuus perustuu translatiivisijaan, sillä A-infinitiivin perusmuoto ilmaisee tarkoitusta vain harvoin (kuitenkin esim. *vielä ei ole esittää uusia tuloksia*). (VISK § 493.) Prototyypinen finaalirakenne on hallitsevan lauseen kanssa samasubjektinen. Lauseen finiittiverbillä ja A-infinitiivin translatiivilla ilmaistujen

tekojen välillä vallitsee kausaalinen suhde: edellinen edistää jälkimmäisen toteutumista tai on sen välttämätön ehto. (VISK § 513–514.)

Finaalirakenteen subjektin tarkoite on lähtökohtaisesti intentionaalinen olento, joka toimii agenttina hallitsevan lauseen finiittiverbin kuvaamassa prosessissa. Infinitiivilauseke osoittaa sen päämäärän, johon agentti toiminnallaan tähtää. Finiittiverbi ja A-infinitiivin translatiivi edustavat kahta eri prosessia, jotka ovat keskenään temporaalisessa (päämäärä tulee toiminnan jälkeen), intentionaalisessa (agentilla on tavoite, jota infinitiivi edustaa) ja kausaalisessa (ensimmäinen prosessi edistää toiseen pääsemistä) suhteessa. (P. Leino 2005, 196–203.)

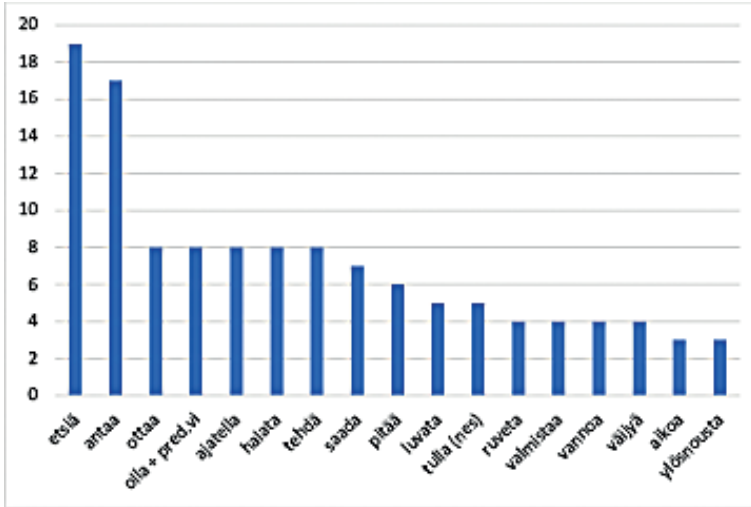
Kehityksensä aikana finaalirakenne on konstruktiona muuntunut ja jakautunut moneksi sellaisten esiintymiensä kautta, joissa joko intentionaalinen tai kausaalinen yhteys on hämärtynt. Tästä on ollut seurauksena sellaisia ilmauksia kuin *pysyäkseen heleänä ja nuorekkaana iho kaipaa jatkuvaa hoitoa ja suojausta*, jossa subjektin tarkoitetta ei voida pitää intentionaalisenä, tai *Artiola heräsi kolme päivää myöhemmin sairaalassa kuullakseen sokkiuutisen: et kävele enää koskaan*, jossa kahta prosessia yhdistää vain aikasuhte eli infiniitivirakenteen kuvaaman toiminnan myöhemmyys hallitsevassa lauseessa kuvattuun toimintaan nähden. (P. Leino 2005, 196–203.) A-infinitiivin translatiivin temporaalinen käyttö on suhteellisen nuorta, mutta se on luonnollista jatkoa finaalirakenteen liikeprosessia kuvaaville ilmauksille (P. Leino 2005, 224). Temporaalisen käytön mahdollistaa tyypillisesti subjektin tarkoitteen elottomuus (*Wienin EM-uinnit alkavat nyt vauhdikkailla pärskeillä päättyäkseen ensi sunnuntaina*) tai tilanne, jossa tapahtumien kulku kuvataan subjektin tarkoitteen näkökulmasta epäedulliseksi (*Edmonton meni jatkoon pudotakseen seuraavalla kierroksella Minnesotalle*) (VISK § 513).

A-infinitiivin translatiivia käytetään myös tekstiä kommentoivissa sanonnoissa (*toden sanoakseni en oikein pidä siitä*) ja vakiintuneissa verbiliitoissa (*se tulee jos on tullakseen*) (VISK § 493). Nämä ns. kvantum- ja fatum-rakenteet kuuluvat myös murteisiin, samoin kuin tyypit *ottaa tehdäkseen* tai *saada syödäkseen* (Ikola ym. 1989, 317–324), joista jälkimmäisessä pää- ja sivulauseen yhteinen objekti jätetään lausumatta.

3 A-infinitiivin translatiivin sisältävät rakenteet Agricolan teksteissä

Mikael Agricolan teoksissa A-infinitiivin translatiivi esiintyy 204 kertaa; 194 tapauksessa se määrittää hallitsevan lauseen finiittiverbiä. Erotukseen sisältyy seitsemän vajaata lausetta, kuten reunahuomautuksena olevat sananselitykset, ja kolme lauseadverbiaalia (*sinun nähdexes, minun nähhexeni, minun nähdhexeni*). Hallitsevissa lauseissa on 73 eri finiittiverbiä, joista useimmat esiintyvät vain kerran tai kahdesti. Vähintään kolme kertaa esiintyviä finiittiverbejä on selvästi suppeampi joukko (kuvio 1).

Kuviossa 1 mainituista yleisimmistä hallitsevan lauseen finiittiverbeistä tarkoitusta ilmaisevan A-infinitiivin translatiivin saavat aina tai lähes aina täydennykseksen *etsiä, antaa, ottaa, olla* + predikaatiivi, *tehdä, saada, pitää, ruveta, valmistaa, väijyä* ja *ylesnosta*.

Kuvio 1. Yleisimmät hallitsevan lauseen finiittiverbit, joita A-infinitiivin translatiivi täydentää Agricolan teksteissä.

Tarkastelu osoittaa, että myös kerran tai kahdesti esiintyvät finiittiverbit (ne 56 verbiä, jotka eivät näy kuviossa 1), saavat tavallisesti A-infinitiivistä juuri finaalin täydennyksen¹. A-infinitiivin translatiivin finaalin käyttö näyttää jo Agricolalla olleen produktiivista: se on liittänyt monenlaisia, toisiinsa nähden erillisiä prosesseja ja tiloja keskenään kausaaliseen suhteeseen. Finaaliselle käytölle tyypillistä on se, että hallitsevan lauseen finiittiverbi ei modifioi A-infinitiivin translatiivilla merkityn verbin osoittaman toiminnan laatua. Tämä erottaa sen esimerkiksi aspektuaalisesta tai modaalisesta käytöstä.

A-infinitiivin finaalista käyttöä edustavat esimerkit 1–7, joissa päälauseen verbeinä ovat *ottaa*, *olla*, *tehdä*, *pitää*, *valmistaa*, *vaijyä* ja *ylesnousta*. Verbeihin *tehdä*, *pitää* 'säilyttää' ja *valmistaa* liittyy pakollisena määritteenä nomini, joka voi olla objekti (*teitte kuvia kumartaaksenne*), muodollinen objekti (*teet sijan käydäkseni*) tai ei-objektinsijainen määrite (*teet kasteen pyhäksi vedeksi*). Näissä tapauksissa A-infinitiivin translatiivi täydentää finiittiverbin ja tämän pakollisen nominilauseenjäseneen muodostamaa konstituenttia.

Esimerkin 1 finiittiverbi ja A-infinitiivin translatiivilla merkitty täydennys edustavat kahta erillistä toimintaa, viran vastaan ottamista ja evankeliumin todistamista, jotka liittyvät yhteen intentionaalisuuden, kausaalisuuden ja ajallisen peräkkäisyyden sitein ja edustavat siksi selkeää finaalista tulkintaa. Avainverbit *ottaa* ja *todistaa* saavat kumpikin oman objektinsa.

- (1) Senpäle ette mine teutteisin minun Jooxonii ilolla / ia sen Wirghan ionga mine **ottanut olen** Herralda Jesuselda / **todhistaxen** Euangeliumi Jumalan

1 Tästä on neljä poikkeusta: *katsoa himoitaksens, älä pelkää ottaakses, riemuuta juostaksens, on säädetty tehdäkses*.

armoista. (Ap-20:24 / ut1548-369)²

Esimerkin 2 konstruktio, jossa hallitsevan lauseen predikaattina on *olla* + predikaatiivi ja jossa arvioidaan, onko hallitsevan lauseen subjektin tarkoitteella päämäärän saavuttamisen kannalta riittävästi nimettyä ominaisuutta, liittyy kaksi erillistä tilaa kausaaliseen suhteeseen ilman, että ne asettuisivat ajassa peräkkäin. Tyyppiä on pidetty nuorena (P. Leino 2005, 196-197), mutta jo Agricolan teksteissä on kahdeksan kyseisen tyyppin esiintymää.

- (2) Sille ette sinun autia / häuitetty / ia turmeldu Maas / pite silloin **ahdhas oleman** / sinun **asuaxes**. (Jes-49:19 / messu1549-119)

Finiittiverbi *tehdä* kantaa muuttamisen merkitystä esimerkissä 3. Avainverbit *tehdä* ja *pestä* ilmaisevat kahta erillistä, toisiinsa finaalisessa seuraussuhteessa olevaa tekoa.

- (3) Sine **teet** casten pyhexi wedhex sielut **pestäxes** – – (rk1544-408)

Esimerkin 4 infiniittinen rakenne hahmottuu merkitykseltään finaaliseksi, mutta A-infinitiivin translatiivi voidaan tässä yhteydessä hahmottaa myös objektina olevan substantiivin (*tapa*) täydennyksenä.

- (4) Senteden ette he **pidit** ydhen. mucalaisen taua / paizti Moisesen / Jumalata **paluellaxens**. (704-reun2)

Päälauseen finiittiverbi ja A-infinitiivin translatiivi ilmaisevat kahta eri prosessia myös esimerkissä 5. Prototyypin finaalarakenteen täydentää niiden yhteinen subjekti.

- (5) Testes nyt kyllä näet / Ettei se mwta ole quin wiettelys / iota mwtomat opetauat / ette Inhimisen pite itzens **walmistaman** omilla töillens Armon **sadhaxens**. (ut1548-400)

Esimerkin 6 A-infinitiivin translatiivi ilmaisee subjektipersoonan intentiota, tapahtuman myöhemmyyttä ja tarkoituksellisuutta mitä selvimmin. Avainverbeillä (*väijyä*, *tappaa*) ilmaistu tekeminen kohdistuu samaan tarkoitteeseen (*hän*). Myös esimerkin 7 finiittisellä liikeverbillä (*ylesnousta*) ilmaistu toiminta edistää infiniitivillä (*armahtaa*) ilmaistun, myöhemmän toiminnan toteutumista ja täyttää näin finaalisin ilmauksen tunnusmerkit.

- (6) Ja **wäghyit** hende **tappaxens** tielle. (Ap-25:4 / ut1548-382)
- (7) SEnteden odhottapi HERRA / ette henen pite teille oleman Armolisen / ia on **ylesnosnut** teite **armactaxens**. (Jes-30:18 / weisut1551-478)

2 Artikkelin esimerkeissä lähdeviitteinä ovat Mikael Agricolan teosten morfosyntaktisen korpuksen lähdeviitteet, joissa näkyy esimerkin sijainti Agricolan teoksissa ja raamatunsuomennosten osalta myös raamatunkohta. Korpus on käytettävissä Korp-tietokannassa. Vanhan kirjasuomen sanojen semantiikkaa, joka poikkeaa osin nykyisestä, sekä esiintymäkonteksteja voi tarkastella myös *Vanhan kirjasuomen sanakirjasta* (VKS).

Aineistosta käy ilmi, että tarkasteltavissa Agricolan konstruktioissa hallitsevan verbin ja finaalisen A-infinitiivin translatiivin ilmaisema toiminta kohdistuu usein samaan tarkoitteeseen, kuten ilmauksessa *annan ruokaa syödäksesi*, jossa sekä antaminen ja syöminen kohdistuvat samaan konstituenttiin (*ruoka*). Finaaliseen A-infinitiiviin liittyvä omistusliite voi olla hallitsevan lauseen subjektiin nähden eriviitteinen, kuten tyyppissä *avaan oven tullaksesi*, jossa avaaja ja tulija ovat kaksi eri henkilöä. Nämä edustukset ovat väistyneet nykykielestä lähes kokonaan (P. Leino 2005, 195). ”Samaobjektisten” ja ”erisubjektisten” finaaliirakenteiden osuus hallitsevan lauseen eri finiittiverbien aineistossa esitetään taulukossa 1. Taulukon objektien kokonaismäärä vaihtelee, koska osa lauseista on intransitiivisia.³

Taulukko 1. Hallitsevan lauseen finiittiverbin ja finaalisen A-infinitiivin translatiivin yhteiset objektit sekä hallitsevan lauseen subjektin ja omistusliitteen eriviitteisyys yleisimpien finiittiverbien aineistossa.

HALLITSEVAN LAUSEEN FINIITTIVERBI	YHTEINEN OBJEKTI A-INFINIITTIIVIN TRANSLATIIVIN KANSSA	SUBJEKTI JA INFINIITTIIVIN OMISTUSLIITE ERIVIITTEISET
<i>etsiä</i>	15/19	0/19
<i>antaa</i>	14/15	14/17
<i>ottaa</i>	1/7	0/8
<i>olla + predikatiivi</i>		4/8
<i>tehdä</i>	1/7	2/8
<i>saada</i>	4/4	0/7
<i>pitää</i>	0/5	0/6
<i>ruveta</i>		0/4
<i>valmistaa</i>	2/4	2/4
<i>väijyä</i>	3/3	0/4
<i>ylesnousta</i>		0/3

Huomio kiinnittyy hallitsevan lauseen *etsiä*-, *antaa*- ja *saada*-verbien ja A-infinitiivin translatiivin lähes yksinomaiseen samaobjektisuuteen sekä *antaa*-finiittiverbin ja sitä täydentävän A-infinitiivin translatiivin erisubjektisuuteen.⁴ Finaalisen täydennyksen saavat verbit *etsiä*, *antaa* ja *saada*, merkitykseltään nykyisestä poikkeava *ruveta* ’tarttua’, ei-finaalisen täydennyksen saavat *ajatella*, *halata* ’haluta’, *luvata*, nesessiivinen *tulla* sekä verbit *vannoa* ja *aikoa* muodostavat verbiryppään, jonka täydennyksiä seuraavassa

3 Transitiivisuus ja intransitiivisuus on tässä yhteydessä ymmärrettävä laajasti: objektia muistuttava konstituentti voi olla myös muodollinen sanaliiton osa (*teet minulle sijan käydäkseni*) tai esimerkiksi refleksiivipronomini (*ihmisen pitää itsensä valmistaman armon saadaksensa*).

4 *Väijyä* rinnastuu verbiin *etsiä*: kaikki tapaukset ovat versioita ilmauksesta ”etsiä jotakuta tappaakseen”.

kokonaiskuvan vuoksi tarkastellaan alkuperäistä A-infinitiivin translatiiviotantaa laajemmin. Tämä saattaa auttaa hahmottamaan sitä, minkälaisissa tapauksissa rakenteeseen on valikoitunut A-infinitiivin translatiivi.

4 A-infinitiivin translatiivin saavat finiittiverbit ja niiden muut täydennykset Agricolan teksteissä

Luvussa 3 selvitettiin ne kymmenen päälauseen finiittiverbiä, joiden yhteydessä A-infinitiiviä käytetään nykykielestä poikkeavalla tavalla. Tässä luvussa kartoitetaan niitä rakenteita, joissa näiden finiittiverbinä esiintyvien lekseemien täydennyksenä on A-infinitiivin translatiivi tai jokin muu infiniittinen verbimuoto.

Tarkasteltavilla kymmenellä verbillä (*etsiä, antaa, saada, ajatella, halata, luvata, tulla, ruveta, vanhoa ja aikoa*) on Agricolan teoksissa hyvin erilaisia esiintymismääriä. Tutkimuksen hallittavuuden vuoksi runsaslukuisesti esiintyvistä finiittiverbeistä on poimittu otanta, joka sisältää kunkin verbin osalta 50 sellaista esiintymää, joissa täydennyksenä on jokin muu infiniittinen muoto kuin A-infinitiivin translatiivi. Näitä muotoja ovat A-infinitiivin perusmuoto, MA-infinitiivin illatiivi ja instruktiivi, E-infinitiivin instruktiivi ja infiniittinen *-vAn*-muoto (muodoista tarkemmin VISK § 120, 121, 123 ja 493).

4.1 Finaalinen ja permissiivinen antaa

Tarkasteltavat Agricolan *antaa*-verbit toimivat finaalisessa ja permissiivisessä funktiossa, sillä hallitsevan lauseen finiittiverbi *antaa* tekee mahdolliseksi tulkita infiniitivillä ilmaistu toiminta mahdollistetuksi tai luvalliseksi. Jaettu objekti on yleinen *antaa*-verbin ja A-infinitiivin translatiivin muodostamisissa verbiketjuissa. Esimerkissä 8 *sappi* ja *etikka* ovat sekä finiittiverbin että infiniitin objekti. *Antaa*-verbin subjekti (*he*) ja siihen liittyvän A-infinitiivin translatiivin omistusliite (yksikön ensimmäisen persoonan *-ni*) eivät ole samaviitteisiä, kuten eivät yleensäkään. Antamiseen tarvitaan saaja, joka usein on myös tavoitteena olevan toiminnan suorittaja.

- (8) Ja he **annoit** minulle Sappe **södhaxeni** / ia Eticata **iodhaxeni** / minun swrimas Janosani. (Ps. 69:23 / psal1551-308)

Antaa-verbin täydennyksenä A-infinitiivin perusmuoto on hyvin yleinen. Muista kuin A-infinitiivin translatiivin sisältävistä tapauksista valtaosassa (47/50) on A-infinitiivin perusmuoto⁵ (esim. 9). Nämä rakenteet ovat permissiivejä, ts. infiniitivillä ilmaistaan tarkoituksen sijaan lupaa tai sallimista. *Antaa* on kautta aikojen ollut yleisin ja tyypillisin permissiiviverbi. (VISK § 502; J. Leino 2003, 34.) Lupaa tai sallimista ilmaisevien permissiivirakenteiden lisäksi Agricolalla yleinen on toimeksi antamista tai alulle panemista

5 Muodot voivat olla joko aktiivissa tai passiivissa. Passiivimuoto puuttuu nyky-yleiskielestä, mutta sitä tavataan murteissa. Ks. tarkemmin J. Leino 2005. Passiivimuoto esiintyy esimerkissä 10.

ilmaiseva konstruktio (vrt. J. Leino 2003, 164–168), jota edustaa esimerkki 10. Rakenne on yleinen myös 1600-luvun saarnoissa ja asetusteksteissä (Forsman Svensson 1992, 69). Finaalisten ja permissiivisten tapausten lisäksi on kolme esiintymää, jotka ovat muotoa *antaa* + MA-infinitiivin illatiivi (esim. 11). Näissä tapauksissa objekti annetaan joltain tarkoitusta varten, ja esimerkin 11 ilmauksessa tavoiteltaneen finaalista merkitystä.

- (9) Mutta ios se wskomatoim itzense eroitta / nin **anna** henen **eroitta**. / (1Kor-7:15 / ut1548-471)
- (10) Ja nin **andoi** hen heite **castetta** HERRAN nimeen. (Ap-10:48 / ut1548-343)
- (11) Ei senteden / ettei meille se wäki olisi / Waan ette me itzem Esicuuaxi teille **annaisime** / meite **tauoittaman**. (2Tss-3:9 / ut1548-574)

Finaalisella ja permissiivisellä konstruktiolla on historiallinen yhteys (J. Leino 2003, 282–285), mikä Agricolan kielessä näkyy siten, että merkityksen tasolla ero on häilyvä. Jaakko Leinon (mts. 147; 260–261) mukaan permissiivirakenne oli vielä vuoden 1642 Bibliassakin vakiintumattomassa tilassa ja esimerkiksi translatiivisijaista A-infinitiiviä käytettiin sen osana edelleen.

4.2 Ajattelemisen ja puhumisen verbit ajatella, luvata ja vannoa

Päälauseessa finiittisinä käytetyt ajattelemista ja puhumista ilmaisevat verbit *ajatella*, *luvata* ja *vannoa* pakottavat tulkitsemaan infinitiivin merkitykseltään referatiiviseksi, kuten esimerkit 12–14 osoittavat. (Referatiivisesta rakenteesta tarkemmin ks. VISK § 538.)

- (12) HERRA **aiatteli haiottaxens** Tytteren Zionin mwrit. (Vlt-2:8 / weisut1551-569)
- (13) Ja sine olet meiden wäkeue / caikiwaldias / eleue Jumala ia HERRA / sine ioca **lupasit** meiden **ottaxens** ydhexi rumihixi. (rk1544-783)
- (14) Ja HERRAN pite tekemen / ette sinulla pite yldekyllä oleman caikinaiasis tauarois Sinun Rumijs hedhelmest / Sinun Carias Hedhelmest / Sinun Pellos hedhelmest sen Maan päle / ionga HERRA **on wannonut** sinun Isilles sinulle **andaxens**. (5Ms-28:11 / prop1552-783)

Agricolalla myös A-infinitiivin perusmuoto kuuluu *ajatella*-verbin täydennyksiin (esim. 15). Esiintymiä on 11. Nämäkin rakenteet ovat semanttisesti referatiivisen rakenteen kaltaisia. Yksi esiintymä on muotoa *ajatella* + referatiivinen infiniittinen *-vAn*-muoto (esim. 16), jossa subjekti ja infinitiivin omistusliite ovat samaviitteiset.

- (15) Sille ilma' sinun armos iodhatusta / emme me miteke' hyue woij **aijatelä puhu** / eli **tehdhä**. (rk1544-649)
- (16) – – se on / Ette hen aina on riemuisans / **eike** coskan **aiattele** Colemans päle / eli **coleua's** – – (280-reun1)

Luvata-verbillä on A-infinitiivin translatiivin lisäksi myös muita täydennyksiä. A-infinitiivin perusmuotoon liittyneenä se muodostaa permissiivirakenteen (4 esiintymää, esim. 17), infiniittisen *-vAn*-muodon kanssa referatiivirakenteen (2 esiintymää, esim. 18), jossa subjekti ja infinitiivi ovat eriviitteiset. Yksi permissiivirakenteen esiintymä on muotoa *luvata* + MA-infinitiivin instruktiivi (esim. 19).

- (17) Ja he ihastuit / ia **lupasit** henelle Raha **anda**. (Lk-22:5 / ut1548-232)
- (18) Ja Seurakunnas hen tedhellepite / Mutta ne Jumalattomat / ne patuneet Opettaiat / ia Seurakunnans Wiholiset / hen cadhotuxeen whkapi / waan Seurakunnan hen **lupapi** pysyueisen **oleuan**. (Ps-75:0 / psal1551-318)
- (19) Lopus hen Canssans lohutta ia **lupapi** sen Fangiuxen **lackaman**. Ette he wimein Christusen cautta wapadhetut iloitzeman pite. (Hab-4:0 / weisut1551-699)

Ajatella ja *luvata* osallistuvat aineistossa lisäksi yhteensä 9 kertaa ajalle tyypilliseen uskonnollisen kielen idiomiin, jossa infiniittisenä konstituenttina on E-infinitiivin instruktiivi. *Ajatella sanoen* (esim. 20) tavataan kahdeksan kertaa, *luvata uhaten* (esim. 21) yhden kerran. 1600-luvun saarnoilta tyypillisestä rakenteesta on kirjoittanut Pirkko Forsman Svensson (1992, 94; ks. myös Vvks 37.2.2.1 ja 39.7.2.1). Kuten nykykielessäkin, E-infinitiivin instruktiivilla ilmaistava tekeminen kuvaa jo Agricolan aineistossa tekemisen tapaa ('lupasi uhkaavaan sävyyn'), mutta useissa tapauksissa merkityselementeistä on jäljellä vain samanaikaisuus ('ajatteli ja sanoi'), ja semanttisesti verbien välillä vallitsee rinnastus- eikä alistussuhde.

- (20) Ja he **ajattelit** sinne ia tenne / **sanoden** keskenens – – (Mk-8:16 / ut1548-132)
- (21) Senteden Jumala cochta **lupasi whckaten** / Ette waimosta piti sen Siemenen syndymen / ioca Perkelen caualuxen pidheis caualuxella / ia senkin oikiudhella / aiallans ylitzewoittaman. (ut1548-009)

Vannoa-verbillä ei ole Agricolan teksteissä muita täydennyksiä A-infinitiivin translatiivin ohella.

4.3 Aspektuaalis-modaaliset verbit halata, aikoa ja nessesiiivinen tulla

Osa A-infinitiivin translatiivilla järjestyvistä verbeistä on aspektuaalis-modaalisia. *Halata* 'haluta' voi Agricolalla saada infinitiivitäydennykseen A-infinitiivin translatiivin (esim. 22), samoin *aikoa* (esim. 23) ja nessesiiivinen *tulla* (esim. 24).

- (22) Coska nyt Herodes näki Jesusen / ihastui hen sangen. Sille ette hen io cauan **halasi** hende **nädhxens**. (Lk-23:8 / pina1549-174)
- (23) MIne olen **aigoinut** / waarin **ottaxeni** / eten mine synditee minun Kieleni cansa. (Ps-39:2 / psal1551-266)

- (24) Mutta ios iocu lwle henens iotakin tieteuon / ei hen wiele miten tiedhä / quin henen **tule tietexens**. (1Kor-8:2 / ut1548-473)

Toisaalta myös tyyppiä *halata* + A-infinitiivin perusmuoto löytyy Agricolalta (10 esiintymää, esim. 25), eikä se merkitykseltään tunnu poikkeavan translatiivivariantista. Perusmuoto on tavallinen edustus (47/50) myös *tulla*-nesessiivirakenteessa (esim. 26). A-infinitiivin perusmuotoon rinnastettu MA-infinitiivin instruktiivi esiintyy tässä asemassa vain kolmesti (esim. 27) ja on ilmeisesti *pitää*-verbillisen nesessiivirakenteen analogiaa (Agricolan kielen *pitää*-verbistä ks. Elsayed 2017).

- (25) Sille sinun Paluelias **halaiauat** site **raketta** / ia näkisit sen kernasti / ette henen Kiuens ia Calkins walmijt olisit. (Ps-102:15 / psal1551-359)
- (26) Mwtoin **tulis** teiden Mailmasta **poispaeta**. (1Kor-5:10 / ut1548-468)
- (27) Ette Christusen **tuli kerssie** ia **ylesnouseman** Coolleista. (Ap-17:3 / ut1548-360)

Aikoa-verbiin liittyy viisi kertaa A-infinitiivin perusmuoto (esim. 28) eikä infinitiivin vaihtelu näytä tuottavan merkityseroja.

- (28) Coska nämet toimitetut olit / nin Pauali **aikoi** Hengese Macedonian ia Achaian **lepitzewaelta** Jerusalemin. (Ap-19:21 / ut1548-366)

4.4 Semanttisesti muuttuneet verbit etsiä, saada ja ruveta

Etsiä on Agricolalla *antaa*-verbin ohella toinen jaettua objektia suosiva finiittiverbi. Esi merkissä 29 *jota* on se konstituentti, jonka tarkoite on sekä etsimisen että tappamisen kohteena. *Etsiä*-verbin subjekti ja siihen liittyvän A-infinitiivin translatiivin omistusliite ovat lähes aina samaviitteisiä, mikä on luontevaa, koska etsiminen tarkoittaa subjektin tarkoitteen pyrkimystä, jonka tarkoitus kerrotaan finaalisella infinitiivillä. Aineiston 19 esiintymästä 14:ssä etsittävä on ihminen (esim. 29), kolmessa objektina on mahdollisuutta tarkoittava *tila* (esim. 30). Käsitteellisempi pyrkimys on etsimisen kohteena vain kahdessa tapauksessa (esim. 31). Subjektipersoonat eivät konkreettisesti etsi sielua, vaan yrittämisen merkitys on noussut konkreettisen etsimisen merkityksen ohi.

- (29) Eikö teme se ole iota he **etzit tappaxens**? (Jh-7:25 / ut1548-266)
- (30) Ja sijte aigasta **etzi** he tila hende **pettexens** heille ilman tohuta. (Lk-22:6 / pina1549-155)
- (31) Mutta he **etziuet cadhottaxens** minun Sieluani / heiden teuty Maan ala menne. (Ps-63:10 / psal1551-298)

Kuudessa tapauksessa *etsiä*-verbin täydennys on A-infinitiivin perusmuoto. *Etsiä*-verbi tarkoittaa näissä tapauksissa konkreettisen hakemisen sijaan yrittämistä, johonkin pyrkimistä tai mahdollisuuden etsimistä, kuten esimerkki 32 osoittaa.

- (32) Sille ettei he ymmerdhe site Wanhurskautta ioca Jumalan edes kelpa / waan **etziuet** oma Wanhurskauttans **ylesoijenda**. (Rom-10:3 / ut1548-441)

Myös *saada* ja *ruveta* kuuluvat nykykielen näkökulmasta aspektuaalis-modaalisten verbien ryhmään, mutta Agricolan kielessä A-infinitiivin translatiiviin liittyneinä ne muodostavat merkitykseltään finaalisen konstruktion, jossa niiden merkitys on tulkittava konkreettiseksi. Erityisesti tämä näkyy esimerkissä 34, jossa *ruveta* + illatiivi *käteens* esiintyy tarttumisen merkityksessä. Esimerkeissä 33 ja 34 finaalin tulkinna syntyy, kun hallitsevan lauseen finiittiverbillä ja sivulauseen infiniitivillä ilmaistu toiminta on tulkittava toisistaan erillisiksi, kausaalisessa suhteessa oleviksi tapahtumiksi. Esimerkin 33 *tie* on mahdollisuuden metafora, samoin kuin *tila* aiemmin esimerkissä 30.

- (33) – – aina pydhen minun Rucouxesani / Ette mine iollangi madhaisin **saadha** (ios Jumala tachtu) onneliseni Tien **tullaxen** teiden tygen. (Rom-1:10 / ut1548-419)
- (34) Ei sen Testamentin ielkin ioga mine tein heide Isillens sille peiuelle coska mine **rupeisin** heiden Kätens / heite **wloswiedexeni** Egiptin Maalda. [Heb-8:9 / ut1548-643]

Muista *saada*-verbirakenteista valtaosa (49/50 esiintymää) on muotoa *saada* + A-infinitiivin perusmuoto (esim. 35). Modaalinen verbi *saada* ilmaisee asiointilan mahdollisuutta (VISK § 1562). Lisäksi on yksi esiintymä, joka on muotoa *saada* (+ objekti) + MA-infinitiivin illatiivi (esim. 36); siinä *saada*-verbi ei ole modaaliverbin asemassa. Näyttää siltä, että verbit ovat vaatineet ilmipantua objektia, ja *voima* on mahdollisuuden metafora samoin kuin *tila* ja *tie* esimerkeissä 30 ja 33.

- (35) Coska hen sis sinne tuli / ia **sai nädhe** Jumalan armon / ihastui hen / ia neuuoi caikia / Ette he wahwalla sydhemelle pysysit HERRASA. (Ap-11:23 / ut1548-344)
- (36) Uskon cautta mös Saara woima' **sai sijttemen** / ia synnytti ylitze henen Iiens Aian – – (Heb-11:11 / ut1548-649)

Ryhtymisen ja alkamisen merkityksessä *ruveta*-verbi (50 esiintymää) saa säännöllisesti täydennyksekseen MA-infinitiivin illatiivin (esim. 37). *Ruveta*-verbin yhteydessä A-infinitiivin translatiivi ilmaisee finaalisuutta.

- (37) Nin he caiki wircosit / Ja **rupeisit** he mös **sömen**. (Ap-27:36 / ut1548-390)

4.5 Yhteenvetoa

A-infinitiivin translatiivi on tarkastelluista kymmenestä verbistä hallitsevan lauseen finiittiverbin yksinomaisena täydennyksenä vain *vannoa*-verbillä. Valinta perus- ja translatiivimuotoisen A-infinitiivin välillä tuottaa selvimmän merkityseron *antaa*-verbin tapauksessa, jossa A-infinitiivin perusmuodon sisältämä rakenne hahmottuu permissiiviseksi jo Agricolalla, kun taas A-infinitiivin translatiivia käytettäessä finaalin merkitys on ensisijainen.

Etsiä-, *saada*- ja *ruveta*-verbien konkreettinen tulkinta suosii translatiivimuotoista infinitiiviä ja tuottaa finaalisien merkityksen, kun taas abstrakti aspektuaalis-modaalinen merkitys toteutuu A-infinitiivin perusmuodon kautta. Nykykielen näkökulmasta erikoisimpia A-infinitiivin translatiivin täydennykseksi saavia finiittiverbejä ovat ajattelemisen ja sanomisen verbit, jotka osoittavat, että infiniittisten muotojen distribuutio ei Agricolalla ole suinkaan vielä vakiintunut.

Kielen variaatio ja kirjakielen vakiintumattomuus ovat syynä siihen, että Agricolan kielen A-infinitiivin käyttö poikkeaa nykyisestä. Toisaalta on huomioitava, että tutkimusaineistona olevat Agricolan teokset ovat pääosin käännöskielitä, mistä syystä on tarkasteltava myös sitä mahdollisuutta, että lähdekielten verbirakenteet ovat motivoineet A-infinitiivin translatiivin käyttöä. Nykykielestä tehdyssä tutkimuksessa on osoitettu, että finaalarakenne on yleisempi käännöskielessä kuin supisuomessa (Eskola 2002); toisaalta Agricolan kielen tiedetään noudattavan paikoin tarkkaan lähdekielten rakenteita (ks. esim. Itkonen-Kaila 1997; Salmi 2010). Lähdekielten vastaavien rakenteiden avulla saadaan tarpeellista lisävalaistusta verbirakenteiden kokonaiskuvan hahmottamiseksi.

5 Havaintoja Agricolan verbirakenteiden lähdekielisistä vastineista

Koska tutkimusaineistona olevat Agricolan tekstit on suomennettu useista erikielisistä lähdeteksteistä, on verbirakenteiden mahdollisen käännöseräisyyden selvittämiseksi tutkittava lähdetekstien vastaavia verbirakenteita. Tarkastelussa keskitytään A-infinitiivin perusmuodon ja translatiivin valintaan vaikuttaneisiin seikkoihin, sillä luvussa 4 esitelyjen hallitsevan lauseen finiittiverbien täydennyksinä ovat tavallisimmin nämä verbimuodot. MA-infinitiivin esiintymät ovat marginaalisia paitsi *ruveta*-verbin täydennyksinä, ja usein niitä vastaavat samantyyppiset rakenteet kuin A-infinitiivin translatiivia. E-infinitiivin instruktiivi esiintyy vain kiteytyneessä rakenteessa *ajatella sanoen*.

Uusi testamentti (1548) tarjoaa lähdetekstien tarkastelun kannalta kaikkein monipuolisimman aineiston. Se on suomennettu seuraavista teoksen saksan-, ruotsin-, latinan- ja kreikankielisistä versioista:

- 1) Erasmus Rotterdamilaisen *Uuden testamentin kreikankielinen* teksti, luultavimmin 5. painos vuodelta 1535 (= KR⁶),
- 2) Erasmusuksen *latinankielinen* käänös vuoden 1527 tai vuoden 1535 painoksena (= ER),
- 3) *latinankielinen* raamatunkäännös *Vulgata* (= V),
- 4) Lutherin *saksalainen* kokoraamattu, vuoden 1539 painos, ja *Uuden testamentin* vuoden 1544 painos (= L),
- 5) vuonna 1526 ilmestynyt *ruotsinkielinen Uusi testamentti* (= NT) ja

6 Lyhenteitä käytetään esimerkkien yhteydessä viittaamassa ko. teoksiin.

6) vuonna 1541 ilmestynyt **ruotsinkielinen** kokoraamattu (= GVB). (Hjelt 1909, 7–14.)

Artikkelin lähdekielinen vertailuaineisto sisältää *Uuden testamentin* aineiston lisäksi *Vanhassa testamentissa* olevia esiintymiä (jolloin lähdekielinä ovat saksa, ruotsi ja latina) ja *Rukouskirjassa* olevia esiintymiä (lähdekielinä latina ja saksa) tarpeen mukaan. *Rukouskirjan* esimerkeistä mukaan on otettu niitä, joiden lähdetekstit löytyvät Jaakko Gummeruksen (1955) ja Juhani Holman (2008) tutkimuksista.

Kaikki A-infinitiivin translatiivin sisältävien esiintymien lähdekieliset vastineet ovat mukana aineistossa. Mikäli tutkittavana olevia verbin ja A-infinitiivin perusmuodon muodostamia rakenteita on yli 20, on tarkasteltavaksi valittu satunnaisesti 20 esimerkkiä, mutta niin, että esiintymät on poimittu ensisijaisesti *Uudesta testamentista*, jotta mukana on myös kreikankielinen lähdeteksti. Eri lähdekielten aineistot ovat kooltaan erisuuruiset. A-infinitiivin translatiivin sisältävillä esimerkeillä on ruotsinkielisiä lähdetekstejä 108, saksankielisiä 75, latinankielisiä 110 ja kreikankielisiä 40. A-infinitiivin perusmuodon sisältävillä esimerkeillä ruotsinkielisiä lähdetekstejä on 169, saksankielisiä 88, latinankielisiä 169 ja kreikankielisiä 80.

Agricolan käännösten lähdekielten vaikutusta hallitsevan lauseen finiittiverbien täydennyksen valintaan ei voi pitää yksiselitteisenä. Tarkasteltavana olevat verbirakenteet ovat keskenään erilaisia, ja niitä vastaavat lähdekieliset rakenteet ovat toisinaan keskenään erityyppisiä. Lähdekielten kannalta *aikoa*, *ajatella*, *etsiä*, *halata*, *luvata* ja *vannoa* muodostavat oman kokonaisuutensa. *Antaa*, *ruveta*, *saada* ja *tulla* poikkeavat näistä verbeistä, ja niitä käsitellään kutakin lyhyesti erikseen.

Kun Agricolan kielessä on finiittiverbinä *aikoa*, *ajatella*, *etsiä*, *halata*, *luvata* tai *vannoa*, kaikkein tyypillisimmin lähdeteksteissä on A-infinitiiviä vastaamassa infinitiivi. Se vastaa yhtä usein A-infinitiivin perusmuotoa (72 % esiintymistä, 105/146 esiintymää) kuin translatiivia (73 % esiintymistä, 137/188 esiintymää). Esimerkeissä 38 ja 39 finiittiverbinä on *halata*, jota vastaavat haluamista, kaipaamista ja toivomista ilmaisevat verbit *sich verlangen*, *ästunda*, *begära*, *desidero* ja *ἐπιθυμέω*. (Kaikki tekstin latinankielisten sanojen merkitykset Streng 1997 ja kreikankielisten Gyllenberg 2004.) Esimerkissä 38 infinitiivit *zu sehen*, *(at) (få) see*, *videre* ja *ιδεῖν* vastaavat A-infinitiivin perusmuotoa *nähdä* ja esimerkissä 39 A-infinitiivin translatiivia *nähdäkseni*.

- (38) Sille ette mine **halan** teite **nädhä** – – (Rom-1:11 / ut1548-419)
 Denn **mich verlanget** euch **zu sehen** – – (L)
 Ty iagh **ästundar ath⁷ se** idher – – (NT)
 Ty iagh **ästundar see** idher – – (GVB)
Desidero enim **videre** vos – – (V; ER)
 Ἐπιποθῶ γὰρ **ιδεῖν** ὑμᾶς – – (KR)

7 *At*-partikkeli esiintyy infinitiivin edellä useammin NT:ssä kuin GVB:ssä.

- (39) -- ia mine **halan** sinua **nädhexeni** -- (2Tim-1:4 / ut1548-586)
 -- vnd **mich verlanget dich zu sehen** -- (L)
 -- **begärandes ath få see** tigh -- (NT)
 -- och **migh lengtar effter at see** tigh -- (GVB)
Desiderans te videre -- (V; ER)
 Ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν -- (KR)

Verbien *aikoa*, *ajatella*, *etsiä*, *halata*, *luvata* ja *vannoa* yhteydessä infinitiiviä edeltävä *at*-partikkeli on ruotsinnoksissa tavallisempi, kun Agricolalla on translatiivi (41/57⁸), kuin sellaisessa tapauksessa, jossa suomennoksessa on A-infinitiivin perusmuoto (20/38). Näitä edustavat esimerkit 40 ja 41.

- (40) Sille he **aiattelit** sinulle paha **tedhexens** -- (Ps-21:12 / psal1551-238)
 Ty the **tenckte at göra** tigh ondt -- (GVB)
- (41) -- mutta **aiatteli** salaisest henen **ylenanda**. (Mt-1:19 / ut1548-023)
 -- **tenckte** han heemligha **offuergiffua** henne. (GVB)

'Että'-sivulauseet ovat lähdekielissä toiseksi yleisin vastine näiden kuuden verbin täydennyksinä oleville A-infinitiiveille. 'Että'-sivulause on vastineena 13 %:ssa esiintymiä (24/188 esiintymää) silloin, kun suomennoksessa on A-infinitiivin translatiivi (ks. esim. 45) ja 8 %:ssa esiintymiä (11/146 esiintymää), kun suomennoksessa on A-infinitiivin perusmuoto. 'Että'-sivulauseita esiintyy tasaisesti muissa lähdekielissä paitsi kreikassa, jossa on vain yksi esiintymä. Lisäksi Agricolan verbirakenteita vastaavat esimerkiksi 'ja'-merkityksisellä sanalla rinnastetut verbit tai verbiketjujen sijaan pelkät finiittiverbit, minkä lisäksi lähdekielen finiittiverbit voivat olla täysin erimerkityksisiä kuin Agricolan käännöksessä käytetyt verbit.

Antaa, *ruveta* ja *tulla* -verbien kohdalla lähdekielissä on leksikaalinen ero finiittiverbeissä, ja se heijastuu Agricolan verbien täydennyksen muotoon. *Antaa*-verbiin liittyvässä finaalarakenteessa on saksassa tyypillisesti verbinä *geben* ja ruotsissa *ge* (esim. 42), permissiivirakenteessa *lassen* ja *låta* (esim. 43). Latinassa ja kreikassa finaalarakennetta vastaa yleensä *do* ja *διδῶ / δίδωμι* 'antaa' + infinitiivi / muu täydennys (esim. 42), permissiivirakennetta finiittiverbi verbiketjun sijaan, kuten esimerkissä 43 *fiant* ja *γινέσθω* 'tapahtua'. Suomentaja on käyttänyt *antaa*-verbin yhteydessä A-infinitiivin translatiivin ja perusmuodon jakaamaa lähdetekstien finiittiverbien leksikaalisen eron tekemiseen. Agricolan *antaa* + MA-infinitiivin illatiivi -rakenteet on suomennettu samanlaisista rakenteista kuin A-infinitiivin translatiivit.

8 Lukuihin ei ole laskettu rakenteita, joissa on modaalinen apuverbi + infinitiivi, koska *at*-partikkelia ei käytetä modaalisten apuverbien yhteydessä.

- (42) Hen **annoi** heille Leiuen Taiuahast **södhexens**. (Jh-6:31 / ut1548-261)
 Er **gab** jnen Brot vom Himel **zu essen**. (L)
 Han **gaff** them brödh aff himmelen **til äta**. (NT)
 Han **gaff** them brödh aff himmelen **til at äta**. (GVB)
 panem de caelo **dedit** eis **manducare** (V)
 Panem de coelo **dedit** eis **ad edendum**. (ER)
 Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ **ἔδωκεν** αὐτοῖς **φαγεῖν**. (KR)
- (43) **Andacat** caiki soueliasta / ia sädhylisesta **tapachtua**. (1Kor-14:40 / ut1548-487)
Lassets alles ehrlich vnd ördentlich **zugehen**. (L)
Läter allting ärligha och skickeligha **till gå**. (NT)
Läter all ting ärligha och skickeligha **tilgå**. (GVB)
 omnia autem honeste et secundum ordinem **fiant** (V)
 Omnia decenter & secundum ordinem **fiant**. (ER)
 Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν **γινέσθω**. (KR)

Ruveta-verbin täydennyksenä on MA-infinitiivin illatiivi, kun lähdekielten finiitti-verbi ilmaisee alkamista, kuten esimerkin 44 verbit *anfangen*, *begynna*, *coepio* ja *ἄρχω*. A-infinitiivin translatiivina on käytetty silloin, kun lähdekielten verbit ilmaisevat konkreettista käteen (tai veitseen) tarttumista, kuten esimerkissä 45: *jre hand erfreiff*, *toogh them widh theras hand*, *adprehendi / apprehenderum manum illorum* ja *ἐπιλαβομένου τῆς χειρὸς*.

- (44) Nin peiue **rupesi** io **laskeman**. (Lk-9:11 / ut1548-192)
 Aber der tag **fieng an** sich **zu neigen**. (L)
 Så **begynte** daghen **warda framlidhen**. (NT)
 Men daghen **begynte warda framlidhen**. (GVB)
 Dies autem **coeperat declinare**. (V; ER)
 Ἡ δὲ ἡμέρα **ἤρξατο κλίνειν**. (KR)
- (45) – – coska mine **rupeisin heiden Kätens** / heite **wloswiedexeni** Egiptin Maalda. (Heb-8:9 / ut1548-643)
 – – da ich **jre hand ergreiff** / sie aus **zufüren** aus Egyptenlande – – (L)
 – – tå iagh **toogh them widh theras hand, at vthledde** them vth aff Egipti land – – (NT)
 – – tå iagh **toogh them widh theras hand, at vthföra** them aff Egyptj land – – (GVB)
 – – qua **adprehendi manum illorum ut** educerem illos de terra Aegypti – – (V)

- quum **apprehenderum manum illorum, ut** educerem eos ex Aegypto
- (ER)
- ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου – (KR)

Tulla-verbin täydennyksen taustalla on leksikaalinen ero ruotsissa. *Tulla* + A-infinitiivin perusmuoto -rakennetta vastaa yleisimmin rakenne *måste* 'täytyy, on pakko, pitää' + infinitiivi (esim. 46), harvemmin myös *skola* (*skulle*) 'pitää, täytyy, tulee' + infinitiivi. Rakennetta *tulla* + A-infinitiivin translatiivi vastaa yleensä *böra* + (*at*) + infinitiivi (esim. 47). *Böra*-verbiä käytetään, kun on kyse moraalisesta velvollisuudesta, sopivuudesta tai suositeltavuudesta. Verbiin liittyvä moraalinen ulottuvuus voi olla enemmän tai vähemmän ilmeinen. (SAG, 286–287; verbistä *böra* tarkemmin SAG, 292–294 ja verbeistä *måste* ja *skola* SAG, 308–320.) Saksassa kumpaakin Agricolan rakennetta vastaa yleensä modaalinen apuverbi *müssen* 'pitää, täytyä, olla pakko' + infinitiivi ja harvemmin *sollen* 'olla velvollisuus, tulla' + infinitiivi. Latinassa kumpaakin rakennetta vastaa *oportet* 'sopii, pitää, tulee' + infinitiivi, ja erityisesti silloin, kun Agricolalla on A-infinitiivin perusmuoto, latinassa on usein pelkkä finiittiverbi. Kreikankielisessä tekstissä rakenteita vastaa tavallisesti *δεῖ* 'tulee, täytyy' + infinitiivi.

- (46) Sille minun **tule** tenepene **olla** sinun Honesas. (Lk-19:5 / ut1548-223)
 Denn ich **mus** heute zu deinem Hause **einkeren**. (L)
 För ty j dagh **moste** iagh **töffua** j titt hws. (NT)
 Ty jdagh **moste** iagh **gästa** j titt hws. (GVB)
 – quia hodie in domo tua **oportet** me **manere** (V)
 – quia hodie domi tuae **oportet** me **manere**. (ER)
 – σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου **δεῖ** με **μείναι**. (KR)
- (47) – ei hen viele miten tiedhä / quin henen **tule tietexens**. (1Kor-8:2 / ut1548-473)
 – der weis noch nichts / wie er **wissen sol**. (L)
 – han weet än intet huru man **bör ath weta**. (NT)
 – han weet än nu intet huru honom **bör weta**. (GVB)
 – nondum cognovit quemadmodum **oporteat** eum **scire** (V)
 – nondum quicquam novit, quemadmodum **oporteat** **scire**. (ER)
 – οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκεν, καθὼς **δεῖ** **γνώναι**. (KR)

Agricolan *saada* + A-infinitiivi -rakenteiden vastineiden kirjo lähdekielissä on laaja. Varsinkin rakennetta *saada* + A-infinitiivin perusmuoto vastaavat saksassa ja ruotsissa erilaiset apuverbirakenteet tai verbiketjujen sijaan pelkät finiittimuotoiset verbit. Ruotsissa on tyypillisimmin rakenne *få* + infinitiivi, mutta apuverbeinä ovat myös modaaliset ja futuuriset *kunna*, *skola*, *vilja* (*ville*) ja *må*. Latinassa vastineena on yleensä

indikatiivimuotoinen verbi ja kreikassa indikatiivi- tai konjuktiivimuotoinen verbi, jolla ilmaistaan tyypillisesti ehdollista ja mahdollista tekemistä. Erilaiset apuverbirakenteet ja indikatiivi- tai konjuktiivimuotoiset verbit ovat yleisiä myös silloin, kun Agricolan kielessä on *saada* + A-infinitiivin translatiivi, mutta niiden lisäksi on myös muita vastineita, kuten 'että'-sivulause ja ruotsissa finiittiverbi (joka voi olla muu kuin 'saada') + *til* + *at* + infinitiivi (esim. 48).

- (48) Teme **sai** Elemen puhen meille **andaxes**. (Ap-7:39 / ut1548-332)
 Han **vndfick** liffsens oordh **til at geffua** oss. (NT)
 Han **vndfick** lijffzens ord **til at giffua** oss. (GVB)

Tulosijainen *til*-prepositio on kaiken kaikkiaan ohjannut suomentajaa käyttämään A-infinitiivin translatiivia. *Til at* + infinitiivi esiintyy aineistossa 19 %:ssa esiintymiä (20/108 esiintymää), kun Agricolan kielessä on A-infinitiivin translatiivi, ja 4 %:ssa esiintymiä (6/169 esiintymää), kun Agricolalla on A-infinitiivin perusmuoto.

Kreikankielisessä lähdetekstissä on kaksi rakennetta, jotka ovat saattaneet vaikuttaa translatiivin valintaan. Rakenteella genetiivimuotoinen artikkeli + infinitiivi ilmaistaan yleensä tekemisen tarkoitusta, ja se vastaa finaalista sivulauseetta. Myös pelkkä infinitiivi voi ilmaista tarkoitusta, mutta artikkeli korostaa finaalista luonnetta. (Aejmelaeus 2003, 154, 220–221.) Rakenne on A-infinitiivin translatiivin vastineena viidessä tapauksessa neljästäkymmenestä. Esimerkissä 49 on genetiivimuotoinen artikkeli *τοῦ* ja infinitiivi *ἀπολέσαι* 'surmata'.

- (49) -- Herodes **etzepe** lasta **hucuttaxens**. (Mt-2:13 / ut1548-025)
 -- Ἡρώδης **ζητεῖν** τὸ παιδίον, **τοῦ ἀπολέσαι** αὐτό. (KR)

Rakenteella prepositio *εἰς*, joka vastaa perusmerkitykseltään suomen illatiivia mutta myös translatiivia, + akkusatiivimuotoinen artikkeli + infinitiivi ilmaistaan kreikassa tarkoitusta, päämäärää ja seurausta (Aejmelaeus 2003, 154, 220–221). Tämä rakenne on A-infinitiivin translatiivin vastineena neljässä tapauksessa neljästäkymmenestä ja esiintyy tyypillisimmin *antaa*-verbin yhteydessä. Esimerkissä 50 on *δοῦναι* 'antaa' + *εἰς* + infinitiivi *κατάσχεσιν* 'pitää hallussaan'.

- (50) Ja hen lwpasi sijtengi henelle sen **andauans asuuaxens** -- (Ap-7:5 / ut1548-329)
 -- καὶ ἐπηγγείλατο αὐτῷ **δοῦναι εἰς κατάσχεσιν** -- (KR)

Kreikankielisen tekstin rakenteet ovat voineet ohjata kääntäjää valitsemaan A-infinitiivin translatiivin verbin täydennykseksi yhteensä yhdeksässä tapauksessa neljästäkymmenestä. Kumpikin rakenne esiintyy vain kerran, kun Agricolan suomennoksessa on A-infinitiivin perusmuoto (esiintymiä 2/80).

Kokoavasti voidaan todeta, että kun Agricolan kielessä on finiittiverbinä *aikoa*, *ajatella*, *etsiä*, *halata*, *luvata* ja *vannoa*, lähdeteksteissä on A-infinitiivin translatiivia ja perusmuotoa vastaamassa yleensä infinitiivi. *Antaa*, *ruveta* ja *tulla* -verbirakenteissa täydennyksen

valintaan on vaikuttanut se, mistä lekseemeistä finiittiverbi on suomennettu. Erityisesti *antaa*, *saada* ja *tulla* -verbirakenteissa lähdekielten modaalisen apuverbin ja infinitiivin sisältävät rakenteet ja indikatiivi- tai konjunktivimuotoiset verbit on suomennettu useammin A-infinitiivin perusmuodolla kuin translatiivilla. Lisäksi koko aineistosta ilmenee, että A-infinitiivin translatiivina käytetään perusmuotoa useammin 'että'-sivulauseiden suomentamiseen.

6 Kokoavaa tarkastelua

A-infinitiivin translatiivi esiintyy lukuisien päälauseen finiittiverbien täydennyksenä Agricolan teksteissä. Nykykielestä poikkeava finiittiverbin ja A-infinitiivin samaobjektisuus on yleistä silloin, kun finiittiverbinä on *etsiä*, *antaa* tai *saada*. *Saada* on murreaineistossakin tavallinen hallitsevan lauseen verbinä vastaavassa asemassa (Ikola ym. 1989, 321–324). Avainverbien yhteinen objekti näyttää tämänkin tarkastelun perusteella olevan vanhaa perua. *Antaa*-verbin tapauksessa se on mahdollistanut lupaamisen tulkinnan samoin kuin permissiivirakenteen eriytymisen (ks. J. Leino 2003, 282–285), jota on jo Agricolalla tukenut A-infinitiivin perusmuodon käyttö translatiivin rinnalla.

A-infinitiivin translatiivilla on A-infinitiivin perusmuotoon verrattuna kaksi piirrettä, jotka ovat saattaneet edistää sen käyttöä Agricolan käännösteksteissä. Ensimmäinen niistä on fyysisenä kielenaineiksena – sijapäätteenä – reaalistuva tulosijaisuus. Koska sellaiset kielenaineikset, joilla on lähdekielissä ilmipantu vastine, pyrkivät käännösteksteissäkin reaalistumaan (Tirkkonen-Condit 2002), translatiivipäätteisen infinitiivin olisi voinut laukaista esimerkiksi tulosijaa vastaava prepositio käännösten lähdekielissä. Tämä oletus sai tarkastelussa vain vähäistä tukea.

Toinen A-infinitiivin translatiivin ilmaisuvoimaisuutta ja käyttökelpoisuutta lisäävä tekijä on mahdollisuus liittää siihen tekijää osoittava possessiivisuffiksi, joka nykykielessä lähes säännönmukaisesti viittaa hallitsevan lauseen subjektiin. Viittauksen suunta on kuitenkin ollut helposti käännettävissä täydentävän lauseen eritarkoitteeseen, genetiivimuotoiseen subjektiin samalla, kun hallitsevan lauseen finiittiverbin ja infinitiivin yhteiseksi tulkittava objekti on voimakkaammin liukunut infinitiivin vaikutuspiiriin. *Antaa*-verbin aineistossa on nähtävissä odotuksenmukainen sukulaisuus permissiivirakenteen kanssa, joka uudelleenanalyysin kautta erikoistui tarkoituksen sijaan deonttista lupaa, sallimista tai toimeksiantoa ilmaiseksi (J. Leino 2002, 281–290). A-infinitiivin translatiivin possessiivisuffiksi on osaltaan saattanut edistää permissiivirakenteen subjektiosan genetiivimuotoisuutta aikana, jolloin rakenteen konstituenttien jäsenyys oli vielä vakiintumassa.

Finaalirakenteeksi nimetyn konstruktion osuus kaikista A-infinitiivin translatiiveista on kirjakielen alkuajoista lähtien ollut noin 80 % (P. Leino 2005, 194⁹). Tässä tutkimuksessa

9 Leino puhuu TA-infinitiivistä.

päädyttiin Agricolan aineistossa noin 75 %:n osuuteen, kun taas 1600-luvun saarnoissa ja asetuksissa finaali rakenteen osuus on vain puolet kyseisen infinitiivin esiintymistä (Forsman Svensson 1992, 86). Tarkastellulla verbimuodolla on Agricolan kielessä käyttöä myös referatiivisissa, aspektuaalisissa ja modaalisisissa konstruktioissa.

Jos jonkin hallitsevan lauseen finiittiverbin täydennykseksi kuuluu Agricolalla A-infinitiivin translatiivi, se ei tarkoita, että verbillä ei olisi myös muunlaisia täydennyksiä. Tavallisin vaihtoehto on A-infinitiivin perusmuoto, joka näyttää edustavan kieliopillistuneempaa kantaa permissiivirakenteen lisäksi myös modaalis-aspektuaalisissa tapauksissa.

Lähdekielten vaikutuksessa Agricolan käännösratkaisuihin voi havaita muutamia tendenssejä: Translatiivi on jonkin verran yleisempi käännösratkaisu, kun ruotsinkielisissä alkuteksteissä on infinitiivin edessä *at*. Myös kokonainen lause suomen infinitiivin vastineena näyttää edistävän translatiivin käyttöä. Translatiivin sijapäätteen fyysisenä vastineena on ruotsissa joskus *til*-prepositio; niin ikään kreikan finaalisuutta korostavat rakenteet, genetiivimuotoinen artikkeli + infinitiivi sekä prepositio *εις* + akkusatiivimuotoinen artikkeli + infinitiivi, näyttävät jossain määrin suosineen translatiivimuotoisen A-infinitiivin valintaa käännösvastineeksi. *Saada*-, *ruveta*- ja *tulla*-verbien yhteydessä täydennyksen valinnan aiheuttaa leksikaalinen ero lähdekielten finiittiverbissä. Nesessiivisen *tulla*-verbin todennäköinen täydennys on A-infinitiivin translatiivi, kun sitä ruotsinkielisessä lähdetekstissä vastaa *böra* eikä *måste* tai *skola*.

Tässä tutkimuksessa A-infinitiivin translatiivita tarkasteltiin hallitsevan lauseen finiittiverbien valossa. Muoto osoittautui Agricolalla hyvin monikäyttöiseksi. Tämän mahdollistaa se, että hallitsevan lauseen finiittiverbi luo semanttisen kehyksen, tilannetyypin tai mielikuvaskaeman (ks. Fillmore 1982, 11; P. Leino ym. 2001, 71–72), johon A-infinitiivin translatiivi tässä kielimuodossa joustavasti asettuu.

Lähteet

Aineslähteet

- ER = *Desiderii Erasmi Roterdami opera omnia VI*. Lugduni Batavorum 1705. Näköispainos. The Gregg Press Limited, London 1962. Sisältää Erasmusuksen latinankielisen Uuden testamentin käännöksen.
- GVB = *Nya Testamentet i Gustaf Vasas Bibel under jämförelse med texten av år 1526*, utgivet av Natan Lindqvist. Stockhom 1941 ja vanhan testamentin *osalta Biblia, Thet är, All then Helgha Schrift, på Swensko*. Tryckt j Upsala 1541.
- KR = *Desiderii Erasmi Roterdami opera omnia VI*. Lugduni Batavorum 1705. Näköispainos. The Gregg Press Limited, London 1962. Sisältää Erasmusuksen julkaiseman kreikankielisen Uuden testamentin v:n 1535 laitoksena.
- Mikael *Agricolan teosten morfosyntaktinen tietokanta*. KORP-konkordanssihakuohjelma. Saatavissa <https://korp.csc.fi> [viitattu 30.3.2021].
- L = LUTHER, MARTIN, D.: *Die gantze Heilige Schrift Deudsch*, Wittenberg 1545. Herausgegeben von Hans Volz unter Mitarbeit von Heinz Blanke. Textredaktion Friedrich Kur. München 1972.
- NT = *Thet Nyia Testamentit på Swensko af år 1526*. Ånyo utgivet af Aksel Andersson. Uppsala 1893.
- V = *Hieronymi Vulgata*. <http://www.intratext.com/X/LAT0001.htm> [viitattu 12.3.2021].

Muut lähteet

- ELSAIED, DUHA 2017: *Agricolan pitää – nesessiiviverbi kielikontaktin ytimessä*. Turun yliopisto, Turku. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7028-5>
- ELSAIED, DUHA – NUMMILA, KIRSI-MARIA – SALMI, HEIDI – UUSITALO, HARRI 2018: Finaalirakenteen suomenkielissä teksteissä 1500-luvulta nykysuomeen. *Sananjalka* 60, 28–48. <https://doi.org/10.30673/sja.69873>
- ESKOLA, SARI 2002: *Syntetisoivat rakenteet käännessuomessa. Suomennetun kirjallisuuden erityispiirteiden tarkastelua korpusmenetelmällä*. Joensuun yliopisto, Joensuu.
- FILLMORE, CHARLES J. 1982: Frame Semantics. THE LINGUISTIC SOCIETY OF KOREA (toim.): *Linguistics in the Morning Calm. Selected Papers from SICOL-1981*, 111–137. Hanshin Publishing Company, Seoul.
- FORSMAN SVENSSON, PIRKKO 1992: *Vanhan kirjasuomen nominaalirakenteista*. Stockholms Universitet, Tukholma.
- GUMMERUS, JAAKKO 1955: *Mikael Agricolan Rukouskirja ja sen lähteet*. Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran toimituksia XLIV. Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, Helsinki.
- GYLLENBERG, RAFAEL 2004: *Uuden testamentin kreikkalais-suomalainen sanakirja*. Kuudes painos. Yliopistopaino, Helsinki.
- HJELT, ARTHUR 1909: *Mikael Agricola Uuden Testamentin kääntäjänä. Juhlaesitelmä Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran vuosikokouksessa 19. p. tammik. 1908*. Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, Helsinki.
- HOLMA, JUHANI 2008: *Sangen ialo Rucous. Schwenckfeldiläisten rukouskirja Mikael Agricolan lähteenä*. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- IKOLA, OSMO 1978: *Lauseenvastikeoppia. Nykysuomen lauseenvastikkeiden ja niihin verrattavien rakenteiden selvittelyä*. Tietolipas 76. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- IKOLA, OSMO – PALOMÄKI, ULLA – KOITTO, ANNA-KAISA 1989: *Suomen murteiden lauseoppia ja tekstielioppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 511. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- ITKONEN-KAILA, MARJA 1997: *Mikael Agricolan Uusi testamentti ja sen erikieliset lähtötekstit*. Suomi 184. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- LEINO, JAAKKO 2003: *Antaa sen muuttua. Suomen kielen permissiivirakenne ja sen kehitys*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 900. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- 2005: Passiivin infinitiivimuodot suomen murteissa. ILONA HERLIN ja LAURA VISAPÄÄ (toim.): *Elävä kielioppi*, 231–257. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1021. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- LEINO, PENTTI 2005: Kun tarkoitus häviää – finaalisesta infinitiivistä temporaaliseksi. ILONA HERLIN ja LAURA VISAPÄÄ (toim.): *Elävä kielioppi*, 194–230. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1021. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- LEINO, PENTTI – HERLIN, ILONA – HONKANEN, SUVI – KOTILAINEN, LARI – LEINO, JAAKKO – VILKKUMAA, MAIJA 2001: *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 813. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- NIEMINEN, LEENA 1985: *Lauseenvastikkeiden käyttö Matteuksen evankeliumin eriaikaisissa suomennoksissa*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, Turku.
- REMES, HANNU 2009: *Muodot kontrastissa. Suomen ja viron vertailevaa taivutusmorphologiaa*. Oulun yliopisto, Oulu. Saatavissa <http://jultika.oulu.fi/Record/isbn978-951-42-9150-0>
- SAG = TELEMAN, ULF – HELLBERG, STAFFAN – ANDERSSON, ERIK under medverkan av CHRISTENSEN, LISA – HANSSON, HELENA – LÖTMARKER, LENA – WENDT, BO-A. 2010: *Svenska Akademiens grammatik 4. Sats och meningar*. Svenska Akademien, Stockholm. Saatavilla <https://svenska.se/grammatik>.
- SALMI, HEIDI 2011: *Mikael Agricolan teosten kielen ala-, ylä- ja pää-vartaloiset adpositiot*. Turun yliopisto, Turku. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-4506-1>
- SAUKKONEN, PAULI 1965: *Itämerensuomalaisten kielten tulosijainfinitiivirakenteiden historiaa I*. Suoma-

- lais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 137. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki.
- STRENG, ADOLF V. 1997: *Latinalais-suomalainen sanakirja*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 196. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- TIRKKONEN-CONDIT, SONJA 2002: Translationese – a myth of an empirical fact? A study into the linguistic identifiability of translated language. *Target* 14 (2), 207–220. John Benjamins, Amsterdam. <https://doi.org/10.1075/target.14.2.02tir>
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 950. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. Verkkoersio. Saatavissa <http://scripta.kotus.fi/visk>.
- VKS = *Vanhan kirjasuomen sanakirja*. Kotimaisten kielten keskus, Helsinki. Saatavissa <https://kaino.kotus.fi/vks> [viitattu 30.3.2021].
- Vvks = *Virtuaalinen vanha kirjasuomi*. Saatavissa <http://vvks.it.helsinki.fi/index.html>.
- WIIK, KALEVI 1981: Mikä lauseenvastike on? *Virittäjä* 85 (1), 21–39. Kotikielen Seura, Helsinki.

*Duha El sayed, Heidi Sal mi, and Harri Uusit alo:
The translative form of the A-infinitive in Mikael Agricola's texts*

The main function of the translative of the A-infinitive in contemporary Finnish in its final construction is to convey the meaning of purpose. It is used to combine two processes or states together. This construction is rare in colloquial Finnish, however it is seemingly quite old because it is a productive construction found in Mikael Agricola's texts. However, its use is not quite the same as it is today: in Agricola, the subject of the governing clause does not often refer to the same person as the possessive suffix in the final construction, and the clauses often share their object.

This study examines the final construction from the point of view of the finite verb in a governing clause. In addition to final constructions, permissive, referative, and modal-aspectual uses were discovered as well as certain verbs which occur in both their concrete and abstract meanings. The A-infinitive translative in Agricola was hardly ever the only government for finite verbs. Instead, the A-infinitive in its basic form was mostly used in this position. For the most part, this concerns the morphosyntactic vagueness typical to old literary Finnish. This variation cannot be fully explained by example of the source languages Agricola used to translate his texts. However, some tendencies referring to more advanced grammaticalisation of those construction variants which use the basic form of the A-infinitive could be examined.

Duha Elsayed
duha.elsayed@utu.fi

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus, Turun yliopisto

Heidi Salmi
hemame@utu.fi

Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus, Turun yliopisto

Harri Uusitalo
htuusi@utu.fi

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Turun yliopisto